

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. директора ННІ філософії,
культурології, політології
Іван КАРПЕНКО

“30” червня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія України: цивілізаційний вимір

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
спеціальність Е6 Прикладна фізика та наноматеріали
освітня програма «Медична фізика та біонаноматеріали», «Прикладна фізика»,
«Кіберфізичні ядерні технології»
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет навчально-науковий інститут “Фізико-технічний факультет”

2025/2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “30” червня 2025 р. №

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Наталя АКСЬОНОВА, Анастасія БОЖЕНКО, Оксана ВОЛКОВА, Марина ДОМАНОВСЬКА, Павло ЄРЕМЄЄВ, Вікторія НЕСТЕРЕНКО, В’ячеслав ПОТОЦЬКИЙ, Дмитро ЧОРНИЙ, Михайло ЧУГУЄНКО, Ярослав ШКАБУРА

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства

Протокол від “27” червня 2025 р. №12

В.о. зав. кафедри українознавства



Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Медична фізика та біонаноматеріали ”

Гарант освітньої програми

“Медична фізика та біонаноматеріали ”



Ольга ЖИТНЯКІВСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Прикладна фізика”

Гарант освітньої програми

“Прикладна фізика ”



Ігор ГІРКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Кіберфізичні ядерні технології”

Гарант освітньої програми

“Кіберфізичні ядерні технології”



Пилип КУЗНЕЦОВ

Програму погоджено методичною комісією навчально-наукового інституту “Фізико-технічний факультет”

Протокол від “27” серпня 2025 року №12

Голова методичної комісії

навчально-наукового інституту

“Фізико-технічний факультет”



Уляна МАЛОВИЦЯ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності Е6 Прикладна фізика та наноматеріали (освітні програми «Медична фізика та біонаноматеріали», «Прикладна фізика», «Кіберфізичні ядерні технології»)

1.Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Історія України: цивілізаційний вимір» – поглибити в здобувачів вищої освіти знання з історії України в глобальному цивілізаційному контексті, ознайомити з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, сприяти опануванню сучасних методів роботи з історичними джерелами та науковою літературою.

1.2. До основних завдань вивчення дисципліни належать визначення ролі історії України в контексті глобальної історії в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення із засадами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних історичних проблем; опанування сучасних методів вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомів їх аналізу та набуття на цьому підґрунті практичних навичок для оцінювання поточних суспільних процесів і явищ.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Дистанційна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Лабораторні заняття	
0 год.	
Самостійна робота	
42 год.	
Індивідуальне завдання	

1.6. В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Біомедичні нанотехнології»:

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-11.Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Прикладна фізика»:

ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Кіберфізичні ядерні технології»:

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

1.7. Заплановані результати навчання

Здобувачі вищої освіти мають знати принципи періодизації історії України, її основні етапи; основні поняття й терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку України на різних етапах; діяльність видатних історичних осіб, політичних партій, державних утворень, що існували на українських землях від давнини до сьогодення; сучасні історичні теорії та методологічні підходи до аналізу суспільства.

Здобувачі мають знати основні етапи розвитку української зовнішньої політики; основні положення та напрями зовнішньополітичного курсу України на сучасному етапі; проблеми та перспективи розвитку двосторонніх відносин України з іншими державами, участі України в міжнародних організаціях; розуміти процеси глобалізації в політичній, економічній та культурній сфері суспільного буття; знати про культурний та політичний розвиток національних меншин на території України; розуміти тенденції в політиці пам'яті України; уміти аналізувати історичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми; користуватися категорійно-поняттєвим апаратом історичної науки, історичними джерелами та науковою літературою з історії України і глобальної історії; застосовувати знання, розв'язуючи професійні завдання. Курс має сприяти формуванню поваги до демократичних цінностей, толерантності, активної громадянської позиції та патріотизму.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Біомедичні нанотехнології» студент має:

Зн-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

Зн-3. Розуміти закономірності розвитку прикладної фізики, її місце в розвитку техніки, технологій і суспільства, у тому числі в розв'язанні екологічних проблем.

Ком-1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та англійською мовами усно та письмово.

АіВ-4. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Прикладна фізика» студент має:

Зн-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

Зн-3. Розуміти закономірності розвитку прикладної фізики, її місце в розвитку техніки, технологій і суспільства, у тому числі в розв'язанні екологічних проблем.

Ком-5. Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички їх реалізації, відстоювання та захисту. АіВ-

3. Знати, аналізувати, прогнозувати та оцінювати основні екологічні аспекти загального впливу промисловотехнологічної діяльності людства, а також окремих фізичних явищ, наукових досліджень та процесів (природних і штучних) на навколишнє природне середовище та на здоров'я людини.

АіВ-4. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

У відповідності зі стандартом освітньо-професійної програми «Кіберфізичні ядерні технології»:

ПРН-2. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні

ПРН-17. Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички їх реалізації, відстоювання та захисту

ПРН-21. Знати, аналізувати, прогнозувати та оцінювати основні екологічні аспекти загального впливу промисловотехнологічної діяльності людства, а також окремих фізичних явищ, наукових досліджень та процесів (природних і штучних) на навколишнє природне середовище та на здоров'я людини;

ПРН-22. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

1.8. Попередні умови проходження курсу: опанування курсу «Історія України» в рамках середньої школи.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до курсу

Тема 1. Вступ.

Транснаціональна, глобальна та переплетена (entangled) історія України. Поняття цивілізації. Концепції цивілізаційного розвитку А. Тойнбі, І. Валлерстайна, С. Гантінгтона. Теорія фронтиру в контексті дослідження історії України. Постколоніальний дискурс. Історія та формування колективної пам'яті. Міждисциплінарний зв'язок історичних та природничих наук.

Розділ 2. Економіка України: від давнини до сучасності

Тема 2. Організація господарства та торгівлі в давню добу. Приватна власність.

Держава. Технології.

Формування Мультифронтиру: мисливці, землероби, скотарі та мореплавці. Фронтири доісторичної доби. Цивілізаційний і формаційний підходи в дослідженні економічної історії України. Еволюція способів господарювання на території України в додержавний період. Трипільська культура. Праукраїнські археологічні культури XV–VIII ст. до н. е. Український південь – контактна зона. Заселення українських земель грецькими колоністами. Перші держави-поліси в Північному Причорномор'ї: сільське господарство, промисли, торгівля, фінанси. Кочові племена Степової Скіфії VI–IV ст. до н. е. Скіфи-землероби Лісостепу VII–IV ст. до н. е. Інтеграція античних міст-держав Північного Причорномор'я до Римської імперії: сільське господарство, промисли,

торгівля. Кочівники-сармати III ст. до н. е. – I ст. н. е.): воєнна активність, ремесла, скотарство, торгівля. Скіфське царство в Криму. Господарство племен зарубинецької, київської, черняхівської культури.

Тема 3. Розмаїття моделей економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст).

Наслідування європейського феодалізму, візантійської економіки, традицій кочового й напівкочового способу життя (Київська Русь, Галицько-Волинська держава, печеніги, половці, Золота Орда, Кримський ханат, Польське королівство, Угорське королівство). Формування феодальної власності й системи особистої та поземельної залежності селян. Феодальне господарство. Економічна специфіка часів раннього феодалізму: голод, висока смертність, низький технологічний рівень сільського господарства, натуральність господарства. Посилення боярства. Удільна доба Київської Русі. Особливості майнового та соціального статусу селян (смердів), челяді, холопів, ізгоїв. Міста в українських землях доби середньовіччя. Ремесла, корпорації майстрів, особливості внутрішньої й міжнародної торгівлі. Боротьба міст з феодалами, комунальні революції, магдебурзьке право. Особливості економічного розвитку руських князівств під владою Золотої Орди. Вхід українських земель до Великого князівства Литовського. Зміни в організації землеволодіння та фіскальній політиці. Крим і Північне Причорномор'я на цивілізаційному перехресті Середньовіччя. Фронтир у фронтірі. Організація економіки в Кримському ханаті. Економічні зв'язки з руськими князівствами.

Тема 4. Модернізаційні процеси на українських землях у Нову добу (XVI – XIX ст.).

Капіталізм та капіталістичні відносини. Люблінська унія. Фільваркове господарство й виклики європейського капіталізму, розвиток торгівлі та митної справи, мануфактури. «Революція цін» як наслідок Великих географічних відкриттів. Буржуазія. Накопичення капіталу. Фермерський тип господарювання. Особливості української економіки козацької доби. Реформи Богдана Хмельницького, види господарської діяльності, торгівля та фінанси. Економічні питання в міждержавних договорах Козацької держави та гетьманських «статтях» другої половини XVII ст. Старшинське й поміщицьке землеволодіння. Економіка українських міст. Ринкова та ярмаркова торгівля. Шляхи сполучення. Чумакування. Вплив геополітичних змін останньої третини XVIII – першої третини XIX ст. на економічний розвиток українських земель. Промисловий переворот, індустріалізація. Наукові революції та їхній вплив на індустріалізацію.

Тема 5. Особливості економічного розвитку українських земель другої половини XIX – 20-х рр. XX ст.

Економічні виклики індустріалізації, капіталізму, Великої війни 1914–1918 рр. та Української революції 1917–1920 рр. Економічні ініціативи урядів Центральної Ради, Української Держави, УНР, ЗУНР, Директорії. Політичні та економічні наслідки Першої світової війни: Версальський договір, мілітаризація економік; економіки Великої Британії, Німеччини, США, Японії та Радянського Союзу після Першої світової війни.

Тема 6. Від індустріальної до постіндустріальної економіки: від соціалізму до капіталізму.

Сталінська «навздогінна» модернізація й мілітаризована економіка в УРСР. Суцільна колективізація сільського господарства. Голодомор 1932–1933 рр. Політичні та економічні наслідки Другої світової війни: СРСР в УРСР перед викликами Холодної війни й післявоєнної відбудови. Радянська західноукраїнських областей та інтеграція до загальносоюзного економічного простору. Економічні трансформації в Україні доби «відлиги». Індустріальний розвиток України та урбанізаційні процеси. Посилення негативних тенденцій в економічному житті республіки в період «застою» (1970-ті – перша половина 1980-х рр.). Політика «перебудови», її наслідки в економічній і

соціальній сферах як один із вагомих чинників краху комуністичної системи й розпаду СРСР. Колгоспний і радгоспний лад. Товарообіг і торгівля. Особливості економічних процесів у незалежній Україні 1990-х рр. – у перші десятиріччя XXI ст. Великий капітал: економічні контури й політична вага. Економіка після Помаранчевої революції. Сучасна Україна в міжнародних економічних відносинах. Економіка України в умовах війни з російською федерацією (2014–2024 рр.).

Розділ 3. Мілітарна історія та її місце в становленні сучасної України.

Тема 7. Військова справа на землях України від давнини й до козаків.

Розвиток зброї та причини її застосування. Військові зіткнення на українських теренах до появи Русі-України. Озброєння й тактика кіммерійців, скіфів, сарматів, еллінів, германців, готів, гунів. Слов'янські племена. Військова справа за часів Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Участь у військових діях у складі Великого князівства Литовського. Війни періоду Кримського ханства. Виникнення козацтва, його зміни протягом періоду існування.

Тема 8. Роль мілітарної складової в захисті Української держави.

Українці в Першій світовій війні. Військовий потенціал України на початок Визвольних змагань. Шлях Українських січових стрільців. Особливості збройних сил у періоди Центральної Ради, Української Держави та Директорії. Видатні українські військові діячі та їхній внесок у захист країни. Знакові битви. Військові традиції. Друга світова війна та участь у ній українців. УПА, її створення, діяльність та інші особливості. Винахід та розробка ядерної зброї та вплив на геополітику.

Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до їх (не)пам'ятання.

Проблема визначення початку російсько-українських військових конфліктів. Їх подальша хронологія, передумови, причини, перебіг та наслідки. Найважливіші битви в контексті подальшого розвитку українських земель. Війни з росіянами у XIX ст. як один із ключових етапів боротьби за державність України. Різні підходи до політики пам'яті стосовно російсько-українських війн у період до 2014 року. Початок сучасної російсько-української війни, її етапи та ключові події. Зміни в цей період у політиці пам'яті стосовно попередніх військових зіткнень між країнами.

Розділ 4. Україна в контексті європейського націєтворення

Тема 10. Довге XIX століття: народження європейських націй.

Поняття нації, основні концепції розвитку націй. Європейський романтизм та націєтворення. Вплив європейських національних ідей на українське націєтворення. Поняття “винайденої традиції” в європейському та українському контексті: “Історія Русів”, “Краледворський рукопис”, “Оссіанові пісні”. Дослідження етнографії, української мови та історії. Імперська ідея проти національної: концепції М. Погодіна та М. Максимовича. Тріада Уварова. Український та малоросійський проект. Роль історичного міфу у формуванні національної ідентичності: сарматизм та козацький міф у XIX столітті. Формування національного пантеону. Тарас Шевченко як постать Поета-Пророка. Національні ідеї єврейської, кримськотатарської, польської, німецької спільнот. Інституалізація національного руху. Наукове знання у класичних університетах.

Тема 11. Коротке XX століття: “призупинене націєтворення”.

Українська революція 1917–1921 року та українська національна ідея в політиці режимів. Національні меншини під час Української революції. Сприйняття України на міжнародному рівні. Формування української діаспори після поразки націєтворчих змагань. Місце національного чинника в радянській ідеології міжвоєнного періоду: коренізація та її згортання. Діяльність українських політичних партій та організацій в Чехословаччині, Польщі та Румунії. Формування ідеології інтегрального націоналізму

та діяльність ОУН. Національна ідея в роки Другої світової війни. Шістдесятники та дисиденти. Відродження українських партій у роки перебудови.

Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.

Політика пам'яті української влади за роки незалежності. Україна в контексті розвитку постсоціалістичної Центральної та Східної Європи. Вплив Помаранчевої революції та Революції Гідності на націєтворення. Декомунізація та деколонізація культурного простору. Вплив російсько-української війни на актуалізацію національних питань: зміни в державній політиці. Анексія Криму та кримськотатарське питання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Дистанційна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Л	С	Лаб	Інд	С.р.		Л	С	Лаб	Інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ до курсу												
Тема 1. Вступ.	6	4	2									
Разом за розділом 1	6	4	2									
Розділ 2. Економіка України: від давнини до сучасності												
Тема 2. Народження української економіки. Приватна власність. Держава. Технології.	4	2				2						
Тема 3. Розмаїття моделей економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст).	6	2	2			2						

Тема 4. Модернізаційні процеси на українських землях у Нову добу (XVI–XIX ст.).	4	2				2						
Тема 5. Особливості економічного розвитку українських земель другої половини XIX – 20-х рр. XX ст.	6	2	2			2						
Тема 6. Від індустріальної до постіндустріальної економіки. Від соціалізму до капіталізму.	15	2			10	3						
Разом за розділом 2	35	10	4		10	11						
Розділ 3. Мілітарна історія та її місце в становленні сучасної України												
Тема 7. Військова справа на землях України від давнини й до козаків.	7	2	2			3						
Тема 8. Роль мілітарної складової в захисті Української держави.	7	2	2			3						
Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до її (не)пам'ятання.	10	4	2			4						
Разом за розділом 3	24	8	6			10						
4. Україна в контексті європейського націєтворення												
Тема 10. Довге XIX століття: народження європейських націй.	8	4				4						
Тема 11. Коротке XX століття: призупинене націєтворення?	8	2	2			4						

Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.	9	4	2			3						
Разом за розділом 4	25	10	4			11						
Усього годин	90	32	16		10	32						

4. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з / п	Назва теми	Кількість годин
1	Найдавніші часи: методи природничих наук у вивченні дописемної історії українських земель	2
2	Розвиток наукових знань у середньовіччі на території українських земель	2
3	Військова справа козаків: вплив технологій на хід бойових дій	2
4	Науково-технічна революція наприкінці XIX - на початку XX століття на українських землях	2
5	Міжвоєнний період: УФТІ (заняття на території музейного комплексу старого майданчика)	2
6	“Лисенківщина”: наступ на природничі науки	2
7	Участь УРСР у космічній програмі	2
8	Чорнобильська катастрофа та вплив на розвиток ядерної фізики	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає:

1. Підготовку до семінарських занять.
2. Виконання творчих проєктів.
3. Вивчення тем курсу й підготовку до підсумкової атестації.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	Дист.

1.	Тема 1. Вступ до історії України: цивілізаційний вимір.		
2.	Тема 2. Народження української економіки. Приватна власність. Держава. Технології.	2	
3.	Тема 3. Розмаїття моделей економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст).	2	
4.	Тема 4. Модернізаційні процеси на українських землях у Нову добу (XVI–XIX ст.).	2	
5.	Тема 5. Особливості економічного розвитку українських земель другої половини XIX – 20-х рр. XX ст.	2	
6.	Тема 6. Від індустріальної до постіндустріальної економіки. Від соціалізму до капіталізму.	3	
7.	Тема 7. Військова справа на землях України від давнини й до перших козаків.	3	
8.	Тема 8. Роль мілітарної складової в захисті Української держави.	3	
9.	Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до її (не)пам'ятання.	4	
10.	Тема 10. Довге XIX століття: народження європейських націй.	4	
11.	Тема 11. Коротке XX століття: призупинене націєтворення?	4	
12.	Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.	3	
	Разом	32	

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом

7.Методи навчання

У зв'язку з воєнним станом, введеним в Україні внаслідок широкомасштабного наступу Російської Федерації використовується підхід дистанційного навчання. Головним методом подання інформації є оглядова лекція з використанням мультимедійних засобів, більшість інформації студенти опрацьовують самостійно через роботу з літературою та джерелами. Координація навчальної роботи ведеться через систему Google Classroom, за допомогою якої студенти отримують додаткові матеріали та надсилають виконані завдання.

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Попередня підготовка	опитування вхідний контроль	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою у тестовій формі
Подача нової інформації	презентація; дискусія	відео та текстові лекції література з теми в електронному вигляді
Тренування	обговорення питання-відповіді практичні завдання не на оцінку	виконання інтерактивних вправ робота у малих групах онлайн
Виконання практичного завдання	завдання, що виконуються під час практичних занять	різнорівневі індивідуальні та групові завдання, робота над спільними документами
Оцінювання	контрольна робота опитування	усна відповідь (відеозапис) виконання практичного завдання письмова робота
Рефлексія	діалог, групове обговорення короткі усні / письмові відповіді на питання	розроблення нотаток до лекцій підготовка мультимедійних презентацій відповіді на рефлексивні питання
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації • коментарі під час заняття від викладача	консультації у месенджерах та за допомогою e-mail

8. Методи контролю

Здобувачі освіти опановують теми на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірити рівень підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Виконання завдань самостійної роботи, підготовка до семінарських занять і виконання екзаменаційних завдань передбачають дотримання здобувачами вищої освіти основних принципів академічної доброчесності:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами цю вимогу застосовують, зважаючи на їхні індивідуальні потреби та можливості);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Поточний контроль та оцінювання результатів навчання передбачає оцінювання за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача вищої освіти під час лекційних та практичних (семінарських) занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання завдань самостійної роботи та розроблення проєктних завдань під час самостійної роботи;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (тестування);
- контроль та оцінювання вмінь здійснювати самостійні наукові дослідження та презентувати їх шляхом застосування сучасних інформаційних технологій.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється під час **семінарських занять** протягом семестру й має на меті перевірити рівень підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. У межах поточного контролю оцінюють, наскільки здобувачі освіти знають першоджерела та наукову літературу, логічно й послідовно виступають під час обговорення питань семінарського заняття, ставлять питання і відповідають на них у межах дискусії. Здобувач може набрати від 1 до 40 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 5. Максимальна кількість за всі виступи: $7,5 \times 8 = 60$ балів.

7,5-5 бали – виступ грамотний за всіма параметрами оцінювання, логічний, інформаційно повний, продуманий.

4-3 бали – виступ за темою неповний.

2–1 бал – формальний виступ зі значною кількістю фактичних помилок.

0 балів – пасивна присутність.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 3 годин. Для допуску до підсумкового семестрового контролю здобувач має набрати впродовж семестру не менш ніж 10 балів.

Зміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені: теоретичне питання – 15 балів (два питання); питання на знання фактичного матеріалу – 10 балів.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Максимально повна відповідь на перше та друге питання передбачає знання теоретичного та фактичного матеріалу, уміння аналізувати та порівнювати історичні явища. Бажано у відповіді використовувати мовні конструкції, що свідчать про самостійність та обґрунтованість думок здобувача вищої освіти («на мою думку», «порівняно з», «на противагу», «отже»).

Третє питання білета передбачає знання фактичного матеріалу, пов'язаного з діяльністю відомих персоналій. Повна, самостійна та аналітична відповідь оцінювана у 10 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

37–40 балів, якщо здобувач дав правильну та повну відповідь на всі поставлені питання, ґрунтовно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком соціальної, політичної та економічної ситуації в Україні, логіку та аргументованість викладу (наводить приклади, аналогії, знає головні дати з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання, аналізуючи практичний матеріал, висловлює ставлення до тих чи тих проблем;

32–36 балів ставлять здобувачу, якщо він відповів на всі запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє навичками роботи з джерелами та рекомендованою літературою, аргументовано викладає матеріал, висловлює міркування щодо тих чи тих проблем, але припускається певних неточностей і похибок;

27–31 бал здобувач отримує, якщо відповів на всі запитання, переважно опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але дав недостатньо аргументовану відповідь, виявляє неточності, не вміє оцінювати факти та явища;

21–26 балів ставлять, якщо всі питання розкриті неповно та/або логіку відповідей потрібно суттєво виправити;

1–20 балів здобувач отримує, якщо у відповіді не розкриті всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, немає посилань на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів здобувач отримує, якщо немає відповідей на питання екзаменаційного білета.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Сума
Розділ 1	Розділ 2		Розділ 3			Розділ 4		Разом	Екзамен	
T1	T3	T5	T7	T8	T9	T11	T12	60	40	100
7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5			

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
0–49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Алексієвець Л., Алексієвець М., Дацків І. Україна – Європа: цивілізаційно-історичний дискурс. *Український історичний журнал*. 2020. № 5. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179864/17-Aleksiiievets.pdf?sequence=1>.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах). О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. 432 с.; Книга 2. 536 с.
3. Аркуша О. Г. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / О. Г. Аркуша, К. К. Кондратюк, М. М. Мудрий, О. М. Сухий. Львів, 2016. 315 с.
4. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 7-ме вид., доп. Київ : Академія, 2021. 720 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ, 2019. 656 с. URL: <https://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy>.
6. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: ПОРТАЛ, 2023. 408 с.
7. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2013. 1056 с.
8. Історія цивілізації. Україна. Т. 1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н. е. – IX ст.) / Н. С. Абашина, М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало та ін.; упоряд. М. Ю. Відейко. Харків, 2020. 586 с.
9. Історія цивілізації. Україна. Т. 2. Від Русі до Галицького князівства (900–1256) / О. Б. Бубенок, А. М. Домановський, О. О. Дядечко та ін.; упоряд. О. Є. Черненко. Харків, 2021. 612 с.
10. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій; пер. з англ. Романа Ключка. Харків : КСД, 2016. 496 с.
11. Україна в історії Європи XIX — початку XXI ст.: історичні нариси: монографія. За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
12. Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів всіх спеціальностей / С. Ю. Боєва, В. Ю. Бузань та ін. Київ : Арт Економі, 2021. 304 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41918>.
13. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Київ: ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
14. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ППІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.
15. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. URL: <http://history.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Jakovenko.pdf>

Додаткова література

1. Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 288 с.
2. Багалій Дмитро. Історія Слободської України / передм. та ком. В. Л. Маслійчук ; упоряд. О. О. Савчук. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2019. 400 с.
3. Блануца А. Земельна політика Ягеллонів на українських теренах Великого князівства Литовського (1440–1572 рр.). Київ : Інститут історії України НАН України, 2017. 423 с.
4. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. / За заг. ред. В. Брехуненка. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2016. 248 с.
5. Ваврух М., Гавалюк Р. Нариси з історії української культури: архітектура, образотворче мистецтво, музика, театр, кіно / М. Ваврух, Р. Гавалюк. Львів : Світ, 2018. 224 с.
6. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн. 2: Мовою документів і свідчень / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова), О. П. Реєнт (відп. ред.), О. Ю. Кирієнко (відп. секр.) та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ : Кліо, 2015. 800 с.
7. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн. 1: Історичні нариси / Упоряд. О. П. Реєнт; Ред. кол.: В. А. Смолій (голова). НАН України. Інститут історії України. Київ : Кліо, 2014. 784 с.
8. Від Рейхстагу до Івдзіми. У полум'ї війни. Україна та українці у Другій світовій / В. В'ятрович, С. Громенко та ін. Харків : КСД, 2017. 356 с. (Історія без цензури)
9. Войтович Л. В. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. В. Войтович. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; ЛНУ ім. І. Франка. Біла Церква : Олександр Пшонківський, 2006. 782 с.
10. В'ятрович В., Забілий Р., Дерев'яний І., Содоль П. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович. 3-тє вид. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Viatrovych_Volodymyr/Ukrainska_Povstanska_Armiia_Istoriia_neskorenykh_vyd_2011/.
11. Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Держава і цивілізація в історії України. Київ : Еко-Продакшин, 2009. 879 с.
12. Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звияг і поразок / В. Горобець. Харків : КСД, 2017. 480 с.
13. Гриневич В. Політика пам'яті Другої світової війни в Україні: у пошуках ідентичності та консолідації. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grynevych_polityka.pdf.
14. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава–військо–битви. Київ : Арії, 2015. 479 с.
15. Гуржій О. Україна в суспільно-політичних комбінаціях імперського уряду Росії (30–90-ті рр. XVIII ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2019. 205 с.
16. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Переклад з англ. Марії Габлевич, за ред. Олега Турія. Львів: Інститут історії Церкви Львівської Богословської академії, 2000. 426 с.

17. Даниєль Бовуа Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ. Київ: Кліо, 2020. 872 с.
18. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. 3-тє вид., доповн. / Упоряд.: М. Капраль, І. Сварник, І. Скочиляс, А. Фелонюк. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2016. 924 с.
19. Документи українського козацтва XVI – першої половини XVII ст.: універсали, листування, угоди, присяги / Відп. ред. В. Брехуненко. Київ: Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2016. 608 с.
20. Домановська М. П. П. Гулак-Артемівський і Харківський університет // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. 2017. Вип. 25. С.
21. Єремєєв. П. В. Руйнація культових споруд Харкова в період російської військової агресії: суспільне сприйняття та переосмислення культурної спадщини. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». 2022. Вип. 62. С. 49–85. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-02>.
22. Єремєєв П. В. Релігійні образи у наукових роботах Михайла Максимовича. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. 2022. Вип. 35. С. 51–66. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2022-35-06>.
23. Єремєєв П. В. «Проти ненависного папізму»: образи католицизму у працях Михайла Максимовича. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. 2023. Вип. 36. С. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2023-36-02>.
24. Жданович О. Воїни степів. Гуни на теренах України. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zhdanovych_Olesia/Voiny_stepiv_Huny_na_terytorii_Ukrainy/.
25. Жданович О. Зі Скандинавії у Причорномор'я. Військове мистецтво готів на теренах України: науково-популярне видання. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zhdanovych_Olesia/Zi_Skandynavii_u_Prychornomoria_Viisk_ove_mystetstvo_hotiv_na_terenakh_Ukrainy/.
26. Журавльов Денис. Іван Мазепа: людина, політик, легенда. Харків : Фоліо, 2020. 348 с.
27. Залізняк Л. Стародавня історія України / Ред. В. Олексієнко. Київ : Темпора, 2012. 542 с.
28. Капелюшний В. П., Коваль О. Ф. «Незламна і нескорена: національна еліта в Українській революції 1917–1921 років. Історіографічний нарис. Монографія. Київ : Інтерсервіс, 2018. 480 с.
29. Касьянов Г. Розрита могила: Голод 1932–1933 років у політиці, пам'яті та історії (1980-ті – 2000-ті). Харків : Фоліо, 2020. 298 с.
30. Князі і гетьмани усієї Русі. «Через шаблю маєм право». Злети і падіння козацької держави 1648–1783 / В. Горобець та ін. Харків: КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
31. Козлова Д. Про Другу світову війну та Голокост: пам'ятання і забуття. URL: <http://uamoderna.com/demontazh-pamyati/kozlova-memory-and-oblivion>.

32. Колесников К. На краю Ойкумени. Еллінські військові традиції на українських землях Причорномор'я. Київ, 2021. 312 с.
33. Куліков В. О. Підприємства й суспільство в заводських і шахтарських поселеннях Донбасу та Придніпров'я в 1870–1917 рр. URL: https://books.google.com.ua/books?id=fnqWDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
34. Лазарович М. В. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2020 роки) / Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ : ПП АВІАЗ, 2020. 452 с.
35. Лицарі Дикого Поля. Плугом і мушкетом: Український шлях до Чорного моря / Авт. кол.: О. Бачинська, Т. Вінцовський, В. Грибовський, Н. Діанова, А. Домановський та ін. Упоряд. К. Галушко. Харків : КСД, 2016. 356 с. (Історія без цензури).
36. Літопис Руський за Іпатським списком / Перекл. Л. Махновець. URL: <http://litopys.org.ua/litop/lit.htm>.
37. Ложкіна Аліса. «Перманентна революція. Мистецтво України ХХ – поч. ХХІ ст.», переклад із російської: Сашко Ушкалов, дизайн-концепт: Альона Соломадіна. Київ : ArtHuss, 2019. 554 с.
38. Любавський Р. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті – на початку 1930-х років / Науковий редактор Л. Ю. Посохова / Передм. О. А. Коляструк; вступне слово Л. Ю. Посохової. Харків : Раритети України, 2016. 226 с.
39. Маєвський О., Межиєвська В., Цеунов І. Навігатор з історії України. Світові війни / Наук. керівник проєкту Я. Грицак. Київ : Портал, 2022. 305 с.
40. Межиєвська В., Артимишин П., Качур Г. Навігатор з історії України. Сучасність / Наук. керівник проєкту Я. Грицак. Київ : Портал, 2023. 224 с.
41. Межиєвська В., Житня-Кебас Д., Цеунов І. та ін. Навігатор з історії України. Повоєнний СРСР / Наук. керівник проєкту Я. Грицак. Київ : Портал, 2023. 204 с.
42. Мицик Ю., Плохій С. Як козаки Україну боронили / Ю. Мицик. Київ : Кліо, 2018. 368 с.
43. Монолатій І.В. Українські легіонери. Формування та бойовий шлях українських січових стрільців 1914–1918 рр. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/15718>.
44. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914–1921 років / М. Ковальчук, А. Папакін та ін. Харків : КСД, 2016. 353 с. (Історія без цензури).
45. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони Україн / Упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
46. Пагіря Г. Карпатська Січ: військове формування Карпатської України: науково-популярне видання. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Pahiria_Oleksandr/Karpatska_Sich_viiskove_formuvannia_Karpatskoi_Ukrainy/.
47. Папакін А., Шаменков С. Діти Таргітая. Військо та війни скіфів VII–III ст. до Р. Х. Київ, 2021. 144 с.
48. Паталах О. Від Січі до Чорномор'я. Запорозьке та чорноморське козацтво в російсько-турецьких війнах XVIII ст. Київ, 2020. 324 с.
49. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2 кн. Київ, 2022.

50. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. М. Климчука. Київ : Laurus, 2015. 400 с.
51. Плохій С. М. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи. Харків : Фоліо, 2019. 395 с.
52. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу / пер. Ярослав Лебеденко, Анатолій Саган. Харків : КСД, 2019. 512 с.
53. Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення / Упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
54. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. / 2-ге вид., допов. Київ : АртЕк, 2017. 730 с.
55. Портнова Т. Українські міста Російської імперії середини XIX – початку XX століть в світлі модернізаційної теорії. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/242-tetiana-portnova-ukrainski-mista-rosiiskoi-imperii-seredyny-khikh-pochatku-khkh-stolit-v-svitli-modernizatsiinoi-teorii>.
56. Рафальський О., Самчук З. Цивілізаційне перехрестя сучасного суспільства. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с.
57. Революція Гідності: методичні матеріали. Київ, 2015. 46 с. URL: https://don.kyivcity.gov.ua/files/2015/11/13/2015_metodichka_reviluciya_gidnosti_4.pdf.
58. Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ІПУ–НКВД / Упор.: В. Борисенко, В. Даниленко, С. Кокін та ін. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 604 с.
59. Русь «після Русі». Між короною і булавою. Українські землі від королівства Русі до Війська / В. М. Горобець та ін. Харків : КСД, 2016. 351 с. (Історія без цензури)
60. Салата О. Світоглядні та методологічні позиції формаційного і цивілізаційного підходів до історії // Цивілізаційні дискурси світової та української історіографії : монографія; за наук. ред. О. О. Салати. Київ, 2017. С. 9–20.
61. Сердюк І. Маленький дорослий: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст. / І. Сердюк. Київ : К.І.С., 2018. 456 с.
62. Ситий І. Козацька Україна: печатки, герби, знаки та емблеми кінця XVI–XVIII століть / І. Ситий. Київ : Темпора, 2017. 972 с.
63. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство. Львів : Видавництво УКУ, 2019. 268 с.
64. Скоропадський П. Спомини: кінець 1917 – грудень 1918 року. Київ : Темпора, 2019. 756 с.
65. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: полководець, дипломат, державотворець. Київ : Парламентське видавництво, 2020. 752 с.
66. Снайдер Т. Криваві землі. Європа між Гітлером і Сталіним. Київ : Лаурус, 2018. 492 с.
67. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569–1999 рр. Київ : Дух і Літера, 2016. 464 с.
68. Сокирко О. На варті булав. Надвірні війська українських гетьманів середини XVII – другої половини XVIII ст. Київ, 2018. 184 с.

69. Таїрова-Яковлева Т. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність. Київ : Кліо, 2015. 424 с.
70. Таїрова-Яковлева Тетяна. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради» / Перекладач Ю. Мицик. Київ : Кліо, 2019. 404 с.
71. Тинченко Я. В. Війська Яснотельможного Пана Гетьмана. Армія Української держави, травень-грудень 1918 року. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tynchenko_Yaroslav/Viiska_Yasnovelmozhnoho_Pana_Hetma_na_Armiia_Ukrainskoi_Derzhavy_traven-hruden_1918_r/.
72. Тинченко Я. В. Військово-морські сили України. 1917–1921: науково-популярне видання. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tynchenko_Yaroslav/Viiskovo-morski_syly_Ukrainy_1917-1921/.
73. Тинченко Я. В. Герої українського неба: пілоти визвольної війни 1917–1920 рр. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tynchenko_Yaroslav/Heroi_ukrainskoho_neba_1917-1920/.
74. Тинченко Я. В. Новітні Запорожці. Війська Центральної Ради, березень 1917 – квітень 1918: науково-популярне видання. Київ, 2010. 112 с.
75. Тинченко Я. В. Символи нескореної держави. Нагороди уряду Української Народної Республіки URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tynchenko_Yaroslav/Symvoly_neskorenoi_derzhavy_Nahorod_y_uriadu_Ukrainskoi_Narodnoi_Respubliky/.
76. Тинченко Я. В. Українська армія у 1920 році. Військовий союз з Польщею, війна з Радянською Росією та інтернування. Київ, 2020. 296 с.
77. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів. Прадавня Україна, Русь і походження українців / Михайло Відейко та ін.; упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 351 с. (Історія без цензури).
78. Томпсон Е. Трубадури імперії. Російська література і колоніалізм. Київ, 2023. 384 с.
79. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. Харків, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
80. Україна в історії Європи XIX — початку XXI ст.: історичні нариси: монографія. За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
81. Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів всіх спеціальностей / С. Ю. Боева, В. Ю. Бузань та ін. Київ : Арт Економі, 2021. 304 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41918>
82. Україна радянська. Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю» / Г. Єфіменко, Я. Примаченко та ін. Харків : КСД, 2017. — 353 с. (Історія без цензури).
83. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. Київ : Інститут історії України, 2018. Кн. 1. 610 с.; Кн. 2. 580 с.
84. Універсали Богдана Хмельницького. 1648–1657 / НАН України, Ін-т історії України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського; упоряд.: І. Крип'якевич, І. Бутич. Київ : Альтернативи, 1998. 381 с.
85. Хома І. Я. Січові Стрільці. Створення, військово-політична діяльність та збройна боротьба Січових Стрільців у 1917–1919 рр. URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Khoma_Ivan/Sichovi_Striltsi_Stvorennia_viiskovo-politychna_diialnist_ta_zbroina_borotba_Sichovykh_Striltsiv_u_1917-1919rr/.

86. Черкас Б. Степовий щит Литви. Українське військо Гедиміновичів. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Cherkas_Borys/Stepovyi_schyt_Lytvy_Ukrainske_viisko_Hedymynovychiv_XIV_XVI_st/.

87. Шевчук В. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI–XVIII століть. У двох книгах. Книга 2. Київ : Грамота, 2020. 1120 с.

88. Applebaum, Anne. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. New York, Doubleday (Penguin Random House LLC), 2017 461 p.

89. Kolesnyk I. Global History. Conceptual History / Preface V. A. Smoliy, A. I. Kudryachenko. Kyjiv: In-t of History of Ukraine NAS of Ukraine, 2022. 344 p.

90. Lonardo L. Russia's 2022 War Against Ukraine and the Foreign Policy Reaction of the EU. London : Palgrave Macmillan Cham, 2023. XII, 87 p.

91. Plokyh, Serhii. Forgotten Bastards of the Eastern Front. Oxford : Oxford University Press, 2019. 369 p.

92. Social Change and National Consciousness in Twentieth-Century Ukraine. By Bohdan Krawchenko. New York : St. Martin's, 1985. xix, 333 pp.

93. The Future of the Past: New Perspectives on Ukrainian History. Editor: Plokyh, Serhii. Harvard Ukrainian Research Institute. 2017. 516 p. (Harvard Papers in Ukrainian Studies).

94. The Ukrainian Revolution, 1917–1920: A Study in Nationalism. Front Cover. John Stephen Reshetar. Princeton University Press, 1962. 363 p.

95. Ukraine and Europe: Cultural Encounters and Negotiations. Editors: Plokyh, Serhii; Brogi Bercoff, Giovanna, Pavlyshyn, Marko. University of Toronto Press. 2017. 480 p.

96. Ukraine During World War II: History and Its Aftermath. Editor: Yury Boshyk. Canadian Institute of Ukrainian Studies. 1986. 291 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Т. Шевченка. URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.

2. Іван Патріляк. Лекції. URL: <https://www.youtube.com/@UKRAINEHISTORY>.

3. Ізборник. Історія України IX- XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: lytopys.org.ua

4. Інститут історії України НАН України (Київ). URL: <http://www.institute@history.org.ua>.

5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>

6. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України (Київ) URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.

7. Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України (Київ). URL: <http://www.gilan.uanet.nasu/hiuass.html>.

8. Інститут філософії імені Г. Сковороди НАН України (Київ). URL: <http://www.filosof.com.ua>.

9. Локальна історія. URL: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA>.

10. Наталія Яковенко. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D

[0%BB%D1%96%D1%8F+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.](https://www.nbuv.gov.ua/urn:nbuv:urn:uk:dkb:2020-01-096%09F+%09AF%09BA%09BE%09B2%09B5%09BD%09BA%09BE)

11. Національна бібліотека України імені В. Вернадського (Київ). URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

12. Олексій Сокирко. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9+%D0%A1%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%BA%D0%BE.

13. Сергій Плохій. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9+%D0%9F%D0%BB%D0%BE%D1%85%D1%96%D0%B9.

14. Тімоті Снайдер. Становлення сучасної України. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL6NcH-LB5H2zezH0m0ii9LGd4gaEA38A>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі запровадження суворих обмежень із заборобою відвідувати ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надано можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія України: цивілізаційний вимір», URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=>.